

УДК 811.111'37

DOI: [https://doi.org/10.18524/2307–4604.2023.1\(50\).285570](https://doi.org/10.18524/2307–4604.2023.1(50).285570)

ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЯК ОБОВ'ЯЗКОВИЙ КОМПОНЕНТ В ОСВІТНІХ ПРОГРАМАХ З ФІЛОЛОГІЇ

Савранчук І. П.

кандидат філологічних наук, доцент,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

ORCID 0000–0001–6191–2298

Стаття присвячена огляду завдань дисципліни «Основи наукових досліджень» як обов'язкового компонента освітніх програм з філології. Головними завданнями курсу «Основи наукових досліджень» у сфері вищої освіти є ознайомлення з засадничими поняттями та принципами наукових досліджень. Курс має на меті ознайомити студентів з засадничими поняттями та принципами наукових досліджень, такими як формулювання дослідницького запиту, розробка гіпотези, вибір методів дослідження, збір та аналіз даних та інше. Це допоможе студентам зрозуміти процес проведення наукового дослідження та вміти його застосовувати; вивчення методології наукових досліджень. Курс також має на меті ознайомити студентів з основними методологічними підходами до наукових досліджень, такими як квалітативний та кількісний підходи, експериментальні та кореляційні дослідження та інше. Це допоможе студентам вибрати найбільш відповідний методологічний підхід для своїх досліджень; розвинути навички наукового письма та презентації. Курс спрямований на розвиток навичок наукового письма, включаючи написання наукових статей, доповідей та презентацій. Студенти будуть навчатися форматуванню та оформленню наукових робіт, а також актуальним правилам цитування та посилання на літературні джерела; вивчення етичних аспектів наукових досліджень. Курс має на меті ознайомлення студентів з етичними аспектами наукових досліджень, такими як дотримання конфіденційності, поважання прав учасників досліджень, уникання плагіату та фабрикації даних. Це допоможе студентам розуміти важливість етичних норм у науковій діяльності та дотримуватися їх. Академічна доброчесність є основою довіри до наукових досліджень та наукового співтовариства в цілому. Вивчення цієї теми допомагає забезпечити якість та надійність наукових публікацій, що в свою чергу підвищує довіру до науки і допомагає залучати фінансування та підтримку для подальших досліджень.

Ключові слова: основи наукових досліджень, методи дослідження, академічна доброчесність.

BASICS OF SCIENTIFIC RESEARCH AS A MANDATORY COMPONENT IN EDUCATIONAL PROGRAMS IN PHILOLOGY

Savranchuk I. P.

candidate of philological sciences, associate professor
Odesa I. I. Mechnikov national university

The article is devoted to an overview of the tasks of the discipline “Fundamentals of scientific research” as a mandatory component of educational programs in philology. The main tasks of the course “Fundamentals of scientific research” in the field of higher education are familiarization with the basic concepts and principles of scientific research. The course aims to familiarize students with the basic concepts and principles of scientific research, such as formulating a research question, developing a hypothesis, choosing research methods, collecting and analyzing data, etc. This will help students understand the process of conducting scientific research and be able to apply it; studying the methodology of scientific research. The course also aims to introduce students to basic methodological approaches to scientific research, such as qualitative and quantitative approaches, experimental and correlational research, and others. This will help students choose the most appropriate methodological approach for their research; development of scientific writing and presentation skills. The course is aimed at developing scientific writing skills, including writing scientific articles, reports and presentations. Students will learn the formatting and design of scientific works, as well as study the current rules of citation and reference to literary sources; study of ethical aspects of scientific research. The course aims to familiarize students with the ethical aspects of scientific research, such as maintaining confidentiality, respecting the rights of research participants, avoiding plagiarism and data fabrication. This will help students understand the importance of ethical standards in scientific activity and adhere to them. Academic integrity is the basis of trust in scientific research and the scientific community as a whole. Studying this topic helps to ensure the quality and reliability of scientific publications, which in turn increases the credibility of science and helps attract funding and support for further research.

Key words: *basics of scientific research, research methods, academic integrity.*

Вступ. Дисципліна «Основи наукових досліджень» є обов’язковим компонентом у сучасних освітніх програмах з філології (Науменко, Дамар’їн, 2018). Вивчення основ наукових досліджень є дуже актуальним у вишах з кількох причин. По-перше, наукові дослідження є основою для розвитку наукових дисциплін і відкриття нових знань. Вивчення основ наукових досліджень допомагає студентам розуміти процеси та методи, які використовуються в науці, і підготувлює їх до власних досліджень. По-друге, вивчення основ наукових дослі-

джен допомагає студентам розвивати критичне мислення і аналітичні навички. Вони навчаються оцінювати докази, робити висновки та ставити запитання, що сприяє розвитку їхнього інтелектуального потенціалу. По-третє, ця дисципліна є одним з етапів підготовки до наукової кар'єри. Вивчення основ наукових досліджень готує студентів до подальших наукових досліджень і роботи в наукових установах. Вони отримують необхідні навички, щоб проводити дослідження, публікувати свої результати і співпрацювати з іншими вченими.

Мета статті полягає в огляді завдань дисципліни «Основи наукових досліджень» як обов'язкового компонента освітніх програм з філології.

Результати і обговорення. Однією з характеристик наукових досліджень є те, що вони виступають основою для інновацій та розвитку суспільства. Вивчення основ наукових досліджень допомагає студентам розуміти, як створюються та впроваджуються нові технології, методи і підходи, що сприяє розвитку суспільства. Вивчення основ наукових досліджень дозволяє випускникам вищих навчальних закладів підвищити свою кваліфікацію і конкурентоспроможність на ринку праці. Вони отримують навички, які вимагаються в багатьох професіях, таких як аналітики даних, науковці, дослідники тощо (Науменко, Дамар'їн, 2018).

Основними завданнями курсу «Основи наукових досліджень» у сфері вищої освіти є:

– Ознайомлення з основними поняттями та принципами наукових досліджень. Курс має на меті ознайомити студентів з основними поняттями та принципами наукових досліджень, такими як формулювання дослідницького запитання, розробка гіпотези, вибір методів дослідження, збір та аналіз даних та інше. Це допоможе студентам зрозуміти процес проведення наукового дослідження та вміти його застосовувати;

– Вивчення методології наукових досліджень. Курс також має на меті ознайомити студентів з основними методологічними підходами до наукових досліджень, такими як квалітативний та кількісний підходи, експериментальні та кореляційні дослідження, та інше. Це допоможе студентам вибрати найбільш відповідний методологічний підхід для своїх досліджень;

– Розвиток навичок наукового письма та презентації. Курс спрямований на розвиток навичок наукового письма, включаючи написання

наукових статей, доповідей та презентацій. Студенти будуть навчатися форматуванню та оформленню наукових робіт, а також вивчати актуальні правила цитування та посилання на літературні джерела;

– Вивчення етичних аспектів наукових досліджень. Курс має на меті ознайомлення студентів з етичними аспектами наукових досліджень, такими як дотримання конфіденційності, поважання прав учасників досліджень, уникання плагіату та фабрикації даних. Це допоможе студентам розуміти важливість етичних норм у науковій діяльності та дотримуватися їх (Науменко, Дамарьїн, 2018).

Розглянемо більш детально означені завдання. Методологія наукових досліджень в лінгвістиці включає в себе різні підходи та методи, які використовуються для вивчення мови та мовних явищ. Основні методологічні підходи, що використовуються в лінгвістиці, включають:

Синхронічний підхід спрямований на вивчення мови в певний момент часу. Дослідники аналізують сучасні мовні явища та структури, щоб зрозуміти їхню організацію та функціонування. Синхронічний підхід дозволяє вивчати сучасні мовні системи та їхні зв'язки.

Діахронічний підхід спрямований на вивчення змін у мові протягом часу. Дослідники аналізують історичні дані та документи, щоб дослідити еволюцію мовних явищ та структур. Діахронічний підхід дозволяє вивчати зміни в мовних системах та їхні причини.

Компаративний підхід спрямований на порівняння різних мов або мовних явищ, щоб з'ясувати їхні спільні риси та відмінності. Дослідники порівнюють мовні структури, функціонування різних явищ у мовленні у різних мовах.

Методи дослідження поділяють на загальні та спеціальні (Селіванова, 2006). Загальні методи дослідження в лінгвістиці включають:

Спостереження: дослідники можуть спостерігати мовні явища в реальних ситуаціях або на основі записів мовлення. Цей метод дозволяє зібрати первинні дані про мову та її використання.

Експеримент: дослідники можуть створювати контрольовані ситуації для вивчення певних мовних явищ. Експерименти дозволяють встановити причинно-наслідкові зв'язки та перевірити гіпотези.

Аналіз і синтез є ключовими методами лінгвістики, які допомагають вивчати мову та мовні явища.

Аналіз в лінгвістиці означає розбір мовного матеріалу на складові частини з метою встановлення їхніх структурних відношень та функ-

цій. Аналізу підлягають різні рівні мови, такі як фонетика, морфологія, синтаксис, семантика тощо. Наприклад, аналіз тексту може включати вивчення його словникового складу, граматичної структури, лексичних засобів тощо.

Синтез, натомість, означає збирання окремих мовних одиниць в єдину структуру або текст. Цей метод використовується для створення нових мовних висловлювань на основі наявного мовного матеріалу. Наприклад, синтез може включати створення нових речень, текстів або навіть нових мовних систем.

Аналіз і синтез взаємопов'язані та взаємодоповнюють один одного. Аналіз допомагає розкрити структуру та функції мовних одиниць, що в свою чергу дозволяє здійснити синтез та створити нові мовні висловлювання. Обидва методи використовуються для розуміння та пояснення мови та її функціонування в різних контекстах.

Спеціальні методи лінгвістики залежать від обраної дослідником наукової парадигми та включають зокрема:

Корпусне дослідження, яке використовується для аналізу великих корпусів текстів, що дозволяє встановити типові мовні структури, вживання слів та фраз, а також здійснювати порівняння між різними мовами.

Етнолінгвістика вивчає взаємозв'язок мови та культури. Етнолінгвістика досліджує, як мова впливає на спосіб мислення та сприйняття світу у різних культурах.

Психолінгвістика вивчає, як люди сприймають, розуміють та використовують мову. Психолінгвістика досліджує мовний розвиток, мовне сприйняття, мовні процеси пам'яті та інші психологічні аспекти мови.

Соціолінгвістика досліджує взаємозв'язок мови та суспільства. Соціолінгвістика досліджує мовні варіанти, мовну політику, мовну ідентичність та інші соціальні аспекти мови.

Прикладна лінгвістика застосовує лінгвістичні знання та методи в різних практичних сферах, таких як переклад, вивчення мови, розробка мовних технологій тощо (Селіванова, 2006).

Одним із найпоширеніших спеціальних методів у лінгвістиці є компонентний аналіз — підхід до вивчення мови, який розглядає мову як сукупність різних компонентів або елементів. Цей метод використовується в лінгвістиці для аналізу мовних структур та вивчення їх складових частин. В цілому, компонентний метод у лінгвістиці є

важливим інструментом для розуміння та аналізу мови, а також для ефективного навчання та вивчення мови.

Контекстуально-інтерпретаційний метод у лінгвістиці є підходом до вивчення мови, який враховує важливість контексту та інтерпретації при аналізі мовних явищ. Цей метод приділяє увагу не лише самим мовним формам, але й їхньому значенню та використанню в реальних комунікативних ситуаціях. Контекстуально-інтерпретаційний метод робить акцент на тому факті, що значення мовних виразів може варіюватися в залежності від того, як вони інтерпретуються в реальних комунікативних ситуаціях. Це означає, що розуміння мови потребує аналізу контекстуальних факторів та інтерпретації з боку слухача або читача. Контекстуально-інтерпретаційний метод вивчає мову як невід'ємну частину культурного контексту. Він враховує вплив культурних норм, цінностей та уявлень на розуміння та вживання мовних виразів.

Контекстуально-інтерпретаційний метод у лінгвістиці допомагає розуміти мову як живий феномен, що функціонує в реальному житті та взаємодіє з іншими аспектами культури та суспільства. Він дозволяє аналізувати мову в її реальному контексті та розуміти її значення та використання з урахуванням комунікативних потреб та інтенцій користувачів мови (Методи лінгвістичних досліджень, 2019).

Ці спеціальні методи допомагають лінгвістам глибше вивчати мову та розуміти її роль у суспільстві та культурі.

Ще одним аспектом дисципліни «Основи наукових досліджень» є вивчення академічної доброчесності, що є дуже актуальним у сучасному науковому середовищі. Зазначимо, що академічна доброчесність є ключовим аспектом наукових досліджень. Вивчення цієї теми допомагає науковій спільноті розрізнити чесні та недостовірні дослідження. Це дозволяє відокремити наукові дані, які можна використовувати для подальших досліджень та прийняття рішень, від недостовірних даних, які можуть призвести до неправильних висновків або неправильних рішень.

Вивчення академічної доброчесності допомагає дослідникам розуміти етичні стандарти та норми, яких вимагає наукова діяльність. Це включає поважання прав та конфіденційності учасників досліджень, уникання плагіату та фабрикації даних, а також чесне представлення результатів досліджень.

Академічна доброчесність є основою довіри до наукових досліджень та наукового співтовариства в цілому. Вивчення цієї теми допомагає забезпечити якість та надійність наукових публікацій, що в свою чергу підвищує довіру до науки і допомагає залучати фінансування та підтримку для подальших досліджень (Романчиков, 2007).

В цілому, вивчення академічної доброчесності є необхідним для забезпечення якості та надійності наукових досліджень, зміцнення довіри до науки та запобігання науковій нечесності. Враховуючи це, актуальність вивчення академічної доброчесності є надзвичайно важливою у сучасному науковому середовищі.

Основні принципи академічної доброчесності включають:

Чесність та інтелектуальна чесність: це означає уникнення плагіату, фабрикації даних, маніпулювання результатами дослідження та інших форм наукової нечесності.

Об'єктивність: дослідники повинні бути об'єктивними в своїх оцінках, висловлюваннях та інтерпретаціях даних. Вони повинні уникати будь-якої форми упередження або впливу особистих переконань на результати дослідження.

Ретельність та точність: дослідники повинні бути докладними та точними у своїх дослідженнях, аналізах та представленні результатів. Вони повинні дбати про правильність використовуваних методів, даних та принципів.

Відкритість та прозорість: дослідники повинні бути відкритими щодо своїх методів, процесу дослідження та використовуваних даних. Вони повинні давати можливість іншим дослідникам перевірити та повторити їхні дослідження.

Співпраця та взаємодія: дослідники повинні співпрацювати та взаємодіяти з іншими вченими, ділитися своїми знаннями, дослідженнями та результатами. Вони повинні враховувати думки та суперечки інших дослідників у своїх роботах.

Етичність: дослідники повинні дотримуватися етичних норм та стандартів у своїй діяльності. Вони повинні бути обережними та поважати права та конфіденційність учасників досліджень та використовуваних даних.

Ці принципи є основними в академічній доброчесності і допомагають забезпечити якість та надійність наукових досліджень. Вони є важливими для підтримки довіри до науки та розвитку наукового співтовариства.

Висновки. Вивчення основ наукових досліджень має декілька переваг для студентів. Воно вимагає аналізу та оцінки доказів, логічного мислення та критичної оцінки інформації. Ці навички розвивають критичне мислення студентів, допомагають їм розуміти, як оцінювати та використовувати наукові докази. Основи наукових досліджень допомагають студентам розвинути навички пошуку, оцінки та використання наукової літератури. Вони навчаються шукати та аналізувати джерела, робити висновки та формулювати аргументи на основі наукових доказів. Здобувачі вищої освіти отримують доступ до останніх відкриттів та розвитку у своїй галузі і можуть застосовувати ці нові знання у своїй навчальній та професійній діяльності. Ця дисципліна розвиває аналітичні навички студентів, допомагає їм розуміти та інтерпретувати складні дані та робити висновки на основі цих даних. Вивчення наукових досліджень також сприяє розвитку комунікаційних навичок студентів. Вони навчаються висловлювати свої думки, аргументувати свої позиції та представляти свої дослідження перед іншими людьми.

Таким чином, вивчення основ наукових досліджень у вищих є важливим для розвитку науки, підготовки студентів до наукової кар'єри, розвитку критичного мислення та сприяє інноваціям та розвитку суспільства.

Список літератури

Методи лінгвістичних досліджень : навчальний посібник / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини / упор. Н. А. Цимбал. Умань : Візаві, 2019. 106 с.

Науменко А., Дамар'їн І. Основи наукових досліджень : навч. посіб. для бакалаврів першого курсу спец. «Переклад» з однойменної лекційної дисципліни. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2018. 132 с.

Основи наукових досліджень : навч. посіб. / за ред. Т. В. Гончарук. Тернопіль, 2014. 272 с.

Основи наукових досліджень : навчальний посібник / М. Мальська, Н. Паньків. Львів : Видавництво ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 226 с.

Романчиков В. І. Основи наукових досліджень : навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 254 с.

Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.

References

- Metody linhvistychnykh doslidzhen: navchalnyi posibnyk (2019) / MON Ukrainy, Umanskyi derzh. ped. un.-t. imeni Pavla Tychyny / uporiadnyk: N. A. Tsymbal. Uman: Vizavi.
- Naumenko, A., Damarin, I. (2018). Osnovy naukovykh doslidzhen : navch. posib. dlia bakalavriv pershoho kursu spets. «Pereklad» z odnoimennoi leksiinoi dystsypliny. Mykolaiv : Vyd-vo ChNU im. Petra Mohyly.
- Osnovy naukovykh doslidzhen (2014). za red. T. V. Honcharuk. Ternopil.
- Osnovy naukovykh doslidzhen (2020). Marta Malska, Nataliia Pankiv. Lviv: Vydavnytstvo LNU imeni Ivana Franka.
- Romanchuk, V. I. (2007). Osnovy naukovykh doslidzhen. Navchalnyi posibnyk. K.: Tsentr uchbovoi literatury.
- Selivanova, O. (2006). Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia. Poltava: Dovkillia-K.

Стаття надійшла до редакції 11.05.2023 року